

ES SEBAP TERÖR ÖRGÜTÜ

İzzettin ARTOKÇA

EL ŞEBAB TERÖR ÖRGÜTÜ

SOMALİ

HAZIRLAYAN

İzzettin ARTOKÇA

GİRİŞ

Somali Cumhuriyeti; Afrika'nın doğusunda yer almakta olup Afrika Boynuzu olarak adlandırılan ve dünya gündemine açlığın, kıtlığın ve bulaşıcı hastalıkların yol açtığı felaketler nedeniyle sık sık gelen bir bölgede konumlanmış durumdadır. Tam manasıyla kurulu bir devlet ve hükümet otoritesi bulunmayan ülke, karadan Kenya, Cibuti ve Etiyopya ile, denizden ise Yemen ve Suudi Arabistan ile komşu olmakla birlikte, Yemen Körfezinde ve Süveyş Kanalına açılan kapı olan Babül Mendeb Boğazında kıyısı bulunması nedeniyle de yüksek jeopolitik öneme sahip bir ülkedir.

1916 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunan Somali, daha sonra İngilizler ve İtalyanlar tarafından yönetildiyse de, İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşan iki kutuplu düzenin egemen olması ve bu düzende üçüncü bir yolu savunan Bağlantısızlar Hareketi'nin uluslararası siyasette etkinlik kazanmaya çalışmasının bir yöntemi ve sonucu olan sömürge karşıtı politikaların etkisiyle 1960'da bağımsızlığını kazanmıştır.

Somali tarihinin son yüzyılında, dönüm noktası olarak sayılabilecek iki temel olgu vardır. Bunlardan ilki, 1969'da Muhammed Siad Barre'nin darbeyle Somali'de iktidara gelerek otoriter bir idare anlayışı benimsemesidir. İkincisi ise Barre rejiminin 1991 yılında yıkılması ve ülkedeki kabilecilik anlayışının bir neticesi olarak merkezî yönetimin bu tarihten itibaren kurulamaması ve ülkenin Somaliland ve Puntland olarak ikiye bölünmesidir.

SSCB'nin 26 Aralık 1991'de resmen dağılması ve Soğuk Savaş'ın ABD lehine sonuçlanarak tek-kutuplu bir uluslararası sistemin oluşması, Afrika'nın jeopolitik değerinde göreceli olarak bir kayba neden olmuştur. Bundan Somali de nasibini alsa da, ülkenin Orta Doğu'daki enerji kaynaklarına yakınlığı, yükselen yeni güçlerin kıtaya dahil olması, terörist faaliyetler, ABD'nin bu ülkeye yönelik ilgisinin azalmamasını sağlamıştır.

11 Eylül saldırıları sonrasında ABD hegemonyasının sarsıntı geçirmesi, ABD'yi yeni arayışlara itmiş ve bunun neticesinde Çin, Hindistan, Rusya gibi potansiyel rakiplerin etkinlik kazanmaya çalıştığı Afrika kıtası tek kutuplu sistemin devamlılığını sağlamak için büyük bir öneme kavuşmuştur.

Yarım asırdan fazla bir sürede beri çatışmalarla, krizlerle ve müdahalelerle gündeme gelen Afrika kıtasının doğusunda yer alan Somali Cumhuriyeti, topraklarında yaşanan terörist faaliyetler, korsanlık ve afetlerle gündeme gelmiştir. Bu yazının konusu, Somali'de özellikle son dönemde yaşanan krizin, "Eş Şebab Terör Örgütü" bağlamında incelenmesi olacaktır.

I. SOMALİ

A. SÖMÜRGE ÖNCESİ DÖNEM

Antik dönemde sahip olduğu güçlü ticaret ve kültür bağlarıyla Mısır, Mezopotamya, Arap Yarımadasının güneyi ve Batı Asya bölgesi ile yakın ilişkiler kurabilen Somali bölgesi, İslamiyet'in ortaya çıkmasıyla da İslam medeniyetine entegre olmuştur. Somali halkı, Somali bölgesinin, buraya göç etmek zorunda kalan ilk müslümanlar sayesinde, Medine bölgesinden daha önce müslümanlaştığına inanmaktadır. Başlangıçta Somali müslümanlarının hemen hemen tamamı, Şafii mezhebinin inanç ve ibadet uygulamalarını benimsemişse de son dönemde Suudi Arabistan'ın etkisinin bir sonucu olarak Vahhabi anlayış ve uygulama da yaygınlaşmış, hatta ülkenin iç ve dış siyasetini etkileyecek hâle gelmiştir. Somalililer, İslam dinine bağlılıklarını ve bu din içerisindeki konumlarını çeşitli görüşler üzerinden sağlamlaştırmaya çalışmışlardır. Bu görüşlerden en çok öne çıkanı, Somalililerin atalarının Ehl-i Beytten olduklarına dair rivayettir. Somali halkı, bu rivayete güçlü bir şekilde iman etmektedirler. Böylece Somalililer kendilerini, Kureyş ve Haşimi soyuna dayandırabilmektedirler. Somali halkının İslam anlayışının en olumsuz yanı kitabî bilgiden uzak olmasıdır. Okuryazarlığın az olduğu ve sözlü kültürün daha çok benimsendiği Somali'de, İslam, kulaktan dolma bilgilerle ve aile fertlerinden tevarüs edildiği şekliyle yaşanmaya devam edegelmiştir.¹

İslam'ın Somali bölgesine 7.yy'dan itibaren yayılmaya başlaması beraberinde Arapların bölge üzerindeki etkisinin de artmasını da getirmiştir. Somali bölgesinde yaşayan halk, evlilikler yoluyla Arap Yarımadasında yaşamakta olan topluluklarla akrabalık bağları inşa etmişlerdir. Müslümanların, Somali bölgesine gelişleri, fetih, hicret ve ticaret olgularıyla birlikte açıklanmaktadır. Emeviler de Somali bölgesine yoğun ilgi göstermişler, Halife Abdülmelik bin Mervan, Suriye'deki komutanı Musa bin Ömer el Kazimi'yi Somali bölgesinin belirli parçalarını fethetmekle görevlendirmiştir. Nitekim Musa bin Ömer'in fethettiği bölgeler, yıkılışlarına dek Emevilerin yönetimi altında kalmıştır. Abbasiler döneminde de Somali bölgesinin hilafete bağlılığı devam etmiş, Mogadişu Sultanı, Abbasi halifesine itaat etmeyi ve düzenli vergi ödemeyi kabul

¹ Ahmed, Ali Jimale; **The Invention of Somalia**, The Red Sea Press, Lawrenceville NJ, 1995, s.1-2.

etmiştir. Harun Reşid döneminde Mogadişu Sultanı ayaklanma çıkardıysa da Harun Reşid'in orduları egemenliklerini tekrar tesis etmede gecikmemişlerdir.²

B. SÖMÜRGE DÖNEMİ

Sömürgecilik döneminden önce güçlü ve merkezi bir devleti bulunmayan Somali; İtalya, İngiltere, Fransa, Kenya ve Etiyopya (Ogaden) tarafından beş parçaya bölünmüştür. Dini ve milliyetçi tarafı ağır basan bir lider olan ve düşmanları tarafından "deli molla" olarak nitelendirilen Muhammed Abdullah Hassan, Etiyopya, İngiltere ve İtalya'ya karşı 20 yıl boyunca silahlı mücadele vererek direnmiştir. Direniş, 1920 yılında Hassan taraftarlarının yenilmesiyle son bulmuş, Hassan, Ogedan'a göç etmek zorunda kalmış ve 64 yaşında Ogedan'da hayatını kaybetmiştir. İkinci Dünya Savaşına giden yolda İngiltere ve İtalya karşılıklı olarak Somali üzerinde de güç mücadelesine girişmiştir. 1940 yılında İtalyan Somali, İngiliz Somali'nin bir bölümünü işgal etmiş, İngiliz güçleri de buna karşılık olarak İtalyan Somali'yi işgal etmiştir. Bu dönemde İngiltere, Somali halkını kendi yanına çekmeyi başarmış ve İtalya'ya karşı kendisine yakın bir kutup oluşturmuştur. Bu yakınlaşmanın sonucunda siyasi alanda da çeşitli gelişmeler sağlanmış ve 1943 yılında Somali Gençlik Örgütü adında Somali'nin ilk siyasi partisi kurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İtalya, savaştan mağlup ayrılmasına rağmen Somali topraklarından çekilmemiş, Müttefik Kuvvetler ise Somali'nin Ogedan bölgesini Etiyopya'ya bırakmışlardır. Birleşmiş Milletler, bağımsızlığa giden yolda İtalyan Somali'yi, "AFIS" (Amministrazione Fiduciaria Italiana della Somalia- İtalyan Somali Vesayet Konseyi) yönetimi üzerinden İtalya'ya bırakmıştır. Bu dönemde İtalya, Somali'nin bağımsızlık sürecinde yeni bir devletin kurulmasına hazırlık amacıyla çok önemli girişimlerde bulunmuş, Somali'de bir bölgesel konsey kurarak Somalililere temsil hakkı tanımıştır. İtalyan Somali'de bağımsızlık yönünde adımlar atılırken, İngiliz Somali'de, bağımsızlığın aksi yönünde faaliyetler yapılmış ve halkın kendisini temsil etmesini sağlayacak hiçbir adım atılmamıştır. Bu nedenle, hak ve hürriyetlerin ve bağımsızlığın sağlanması amacıyla, 1956 yılından itibaren İngiliz Somali'de protesto gösterileri ve eylemler yapılmaya başlanmıştır. Bu protestolar netice vermiş ve 1957 yılında İngiliz Somali'de de bir temsil heyeti kurulmuştur. 1960 yılında İngiliz ve İtalyan Somali birleşerek, tek bir ülke olarak Somali'nin bağımsızlığını ilan etmiş, bağımsızlığın kazanan bu devletin ilk devlet başkanı da Aden Abdullah Osman Daar olmuştur.

C. BARRE DÖNEMİ

1960'lı yıllarda Somalili liderler, iki ülkeyi birbiriyle bütünleştirmek adına büyük çabalar sarfetmişlerdir. Her alanda bütünleşme çabaları bir türlü başarıyla sonuçlandırılmamış ve on yılın sonunda ordu, darbe yaparak yönetime el koymuş, Siad Barre ülkenin yeni devlet başkanı

² Ahmed; a.g.e., s. 2-5.

olmuştur. Barre bu darbeyi planlayan kişi olmamasına rağmen hızlı davranarak ülkenin başına geçmeyi başarmıştır. Muhammed Siad Barre iktidara gelerek başlayan otokratik bir yönetim kurmuş ve sosyalizm anlayışını benimsemiştir. Stalin dönemini anımsatan uygulamaları benimseyen Barre, idaresi karşısında bir tehlike olarak gördüğü, sosyal veya siyasal bütün yönleriyle İslami savunulara karşı adeta savaş açmıştır. Bu dönemde, katı laik reformist bir anlayış çerçevesinde reformlar yapmaya çabalamış ve bu çabaların bir ürünü olarak seküler bir medeni kanun oluşturmuştur. İslamcılarla Barre hükümeti arasındaki tam kopuş, yeni medeni kanunun İslamcılar tarafından reddedilmesine bir cevap olarak Barre'nin kimi zaman idama varan sert müdahalesiyle yaşanmıştır. Sufî İslam anlayışının geniş bir alan bulduğu ve neredeyse halkın tamamı tarafından kabul edildiği Somali'de, Barre hükümetine karşı, 1983'te Vahhabi bir hareket olan İslam Birliği Örgütü (El İttihad El İslami) kurulmuştur.³

Siad Barre, ülkede güçlü bir konuma sahip olan aşiretler arasındaki rekabeti önleyebilmek için bu aşiretler arasında böl ve yönet politikası yürütmüştür. Somalililer her ne kadar aynı etnik gruba dahil olsa da, ülkede 6 önemli aşiret bulunmaktadır. (Daarood, Isaaq, Hawiye, Dir, Digil ve Rahanwayn). Bu aşiretler de birçok aileye bölünmüşlerdir. Rahanwayn ve Digil kabileleri, güneydeki Kismayo kentine yakın bölgelerde yaşamaktadırlar. Somali'nin eski bayrağındaki beş yıldız ; Somali, Somaliland, Cibuti, Ogaden ve Kenya'da yaşayan halkları temsil etmiştir. Kabileciliği ortadan kaldırma amacıyla iktidara gelen Siad Barre, özellikle 1980'li yıllarda, iktidarının büyük bir çıkmanın içerisine girmesiyle, kendi gücünü korumak için kabileleri birbirlerine karşı kullanmıştır. Bu dönemde birbirleriyle mücadele eden kabileler, Barre sonrası dönemde birer iktidar odağı olabilmek ve oluşan güç boşluğunu doldurmak için savaş vermeye devam etmişlerdir.⁴

Barre yönetime geldiği ilk yıllarda bölgeler arasında bütünleşmeyi nispeten sağlayabilmişse de, 1977 yılında Etiyopya'nın Rusya ve Küba kuvvetleri ile birlikte Somali'nin bir kısmını işgal etmesi Barre yönetimini derinden sarsmış, Somali halkı, Barre'nin sanıldığı kadar güçlü olmadığı yargısına varmıştır. Bu dönemden devrileceği tarih olan 1991 yılına dek Barre, hem siyasi hem ekonomik alanda büyük zorluklar ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. 1988 yılında Etiyopya, Somali ile barış ilan ederken, 1991 yılında Siad Barre, savaş lordları tarafından yönetimden uzaklaştırılmıştır.⁵

D. BARRE SONRASI DÖNEM

Barre'nin devrilmesinden sonra, Somali'de bir türlü güvenlik ve istikrar sağlanamamıştır. Ülkenin yüzde altmış okuma yazma dahi bilmemekte ve her on çocuktan biri beş yaşına gelmeden hayatını

³ Gartenstein-Ross, Daveed; "The Strategic Challenge of Somalia's Al-Shabaab Dimensions of Jihad", **The Middle East Quarterly**, Fall 2009, (Erişim) <http://www.meforum.org/2486/somalia-al-shabaab-strategic-challenge?gclid=CLT-qeawsKMCFYxi2godo0-W3w>, 27.11.2012.

⁴ Deniz, Tarkan; "Afrika Boynuzunda Bir Ülke: Somali", **Afro Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Rapor No: 2013/1, Ocak 2013, (Erişim) <http://www.afasam.org/tr/pdf/2013%20-%201.pdf>, 17.06.2013.

⁵ Aktürk, Hüseyin; "Somali Korsan Krizi", **USAK Afrika Raporları 2008-1**, 19.12.2008.

kaybetmektedir. Güvenlik ve asayişin sağlanamaması da bu noktada terör örgütlerinin faaliyetlerine zemin hazırlamaktadır. 1993 yılında gerçekleşen Kara Şahin Düştü olayından sonra Somali'deki olayları görmezlikten gelen ABD yönetimi, 1998 yılında Kenya ve Tanzanya'daki büyükelçiliklerinin bombalanması sonrasında, 11 Eylül saldırılarının da buna eklenmesiyle, Somali konusunu ciddiyle ele almaya başlamıştır. Somali ele alınırken de, gözetilen temel unsur El Kaide'nin bölgedeki mevcudiyeti olmuştur. Eş Şebab da böyle bir ortamda faaliyet alanı kazanmış ve Somali'nin güneyinde hegemonyasını kurmuştur. Birleşmiş Milletlerin çabalarıyla kurulan 2004 yılında kurulan Ulusal Geçiş Hükümeti, bu nedenle otoritesini tüm Somali üzerinde kurmak için Eş Şebab ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. ABD de Ulusal Geçiş Hükümetine, bu konuyla ilgili olarak, dolaylı askeri ve diplomatik destek sağlamaktadır.

II. EŞ ŞEBAB'IN ORTAYA ÇIKIŞI

A. İSLAM BİRLİĞİ ÖRGÜTÜ

İslam Birliği Örgütü, siyasal İslamcı düşüncenin etkisiyle, Somali'de bir İslam devleti kurmayı kendisine amaç edinmiştir. Siyasal İslam'ı ülkenin kötüye gidişini engellemek, ülke için bir çıkış yolu sağlamak için bir araç olarak gören Örgüt, bu çerçevede kurmayı hedeflediği devletin sınırlarını Somali'den Kuzeydoğu Kenya, Etiyopya'nın Ogedan Bölgesi ve Cibuti'ye kadar uzatmayı planlamıştır. Rejim değişikliğini savunan Örgüt, çoğunlukla Orta Doğu'da öğrenim görmüş, iyi eğitilmiş kişilerden müteşekkil olmakla birlikte bunun bir neticesi olarak da Orta Doğu'daki Selefi-Vahhabi hareketlerden de maddi ve manevi destek almıştır. 1991'de savaş lordlarından Muhammed Farah Aidid'in Siad Barre rejimini devirip Barre'yi sürgüne yollaması üzerine örgüt, ülkedeki bazı bölgeleri eline geçirmeye çalışmış ve bunda da kısmen başarılı olmuştur. 2004'te, Etiyopya'da İslam Birliği Örgütü'nün gerçekleştirdiği bombalama eylemi karşısında Etiyopya, Örgütün uzun süre elinde tuttuğu Luuq Bölgesi'ni ABD kuvvetleriyle birlikte işgal ederek Örgütün varlığına son vermiştir.⁶

B. İSLAMÎ OLARAK NİTELENDİRİLEN GRUPLARIN YÜKSELİŞİ

1991'de gerçekleştirilen darbe sonrasında Somali'de bir daha merkezîyetçi bir devlet kurulamamış ve böylece ülke parçalanma yoluna girmiştir. Bu dönemde merkezin yok olması, şehirlerde ve köylerde İslam Birliği Örgütü'nün ve kabilelerin etkisinin artması neticesini doğurmuştur. Ülkedeki yapılanmalar kendilerine rahatlıkla faaliyet gösterebilecekleri alanlar bulmuş ve ülke dış müdahalelere açık bir konuma gelmiştir. Yaşanan İç Savaş nedeniyle azımsanmayacak sayıda Somali vatandaşı ülkeyi terketmek zorunda kalmıştır. Çoğunlukla komşu ülkelere göç eden Somalililer, günümüzde Somali'de yaşanan olaylar üzerinde hiç de küçümsenmeyecek bir etkisi olan Somali diasporasını oluşturmuşlardır.

⁶ Gartenstein-Ross; a.g.m..

2004 yılında İslam Birliği Örgütü'nün ABD ve Etiyopya kuvvetlerince yok edilmesi üzerine, ülkede bir arayış içerisinde olan ve İslami olarak nitelendirilen gruplar, 2006 yılında yeni bir oluşum içerisine girmişler ve İslam Mahkemeleri Birliği Örgütü'nü (El İttihadil Mehakim El İslamiye) kurmuşlardır. 2006 yılında Belutuin Bölgesi'ni ele geçirip, Belutuin Valisi'ni Etiyopya'ya kaçmaya zorlayarak adından söz ettiren örgüt, Doğu Afrika'ya egemen olan bir İslam Devleti kurmayı hedeflemiştir. Örgüt, kısa zamanda Somali'nin stratejik önemi haiz bölgelerini ele geçirmeyi başarmıştır. Örgütün bu denli başarılı olmasında birden fazla ideolojiyi bünyesinde barındırması önemli bir rol oynamıştır. İslamcılığın yanı sıra Somali milliyetçisi düşüncelere de sahip olan Örgüt, savaş lordlarına karşı verdiği mücadele nedeniyle de geniş bir alanda taraftar toplayabilmiştir. İslam Mahkemeleri Birliği Örgütü, içeriden destek aldığı kadar, uluslararası bağlantıları sayesinde de yurtdışından gönüllülerin de desteğini almıştır. Ele geçirdiği bölgede şeriat yönetimini uygulayan ve esas olarak siyasi hedefler taşıyan örgütün askeri kanadını ise Mücahit Gençlik Örgütü (Hareket Eş Şebab El Mücahidîn) teşkil etmiştir. 2006 yılı sonlarında Baidoa'yı ele geçirmek isteyen İslam Mahkemeleri Birliği Örgütü, Etiyopya'nın sert müdahalesiyle karşılaşmış ve ABD destekli Etiyopya ordusunun karadan ve havadan yaptığı müdahaleler karşısında büyük bir yenilgiye uğramıştır. 2012 yılının eylül ayına dek Somali Federal Geçiş Hükümeti'nin Devlet Başkanı olan Şeyh Şerif Ahmed'in liderliğini üstlendiği İslam Mahkemeleri Birliği Örgütü'nün, bu hezimet karşısında dağılmaya yüz tutması ve bu durumun da Somali'deki iç karışıklıkları tırmandırması üzerine Hareket-iş Şebab-il Mücahidîn (Mücahit Gençler Hareketi), kısa adıyla Eş Şebab, bağımsız yeni bir direniş örgütü olarak faaliyetlerine başlamıştır.⁷

III. EŞ ŞEBAB TERÖR ÖRGÜTÜ

A. EŞ ŞEBAB TERÖR ÖRGÜTÜNÜN YAPISI

2006 yılında İslam Mahkemeleri Birliği Örgütü'nün askeri kanadı olarak Somali tarihindeki yerini alan Eş Şebab'ın neşet ettiği ortamı anlamakta fayda vardır. Nitekim Eş Şebab'ın yapısal özellikleri, Somali'nin sosyal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasi yapısını yansıtmaktadır.

Ülkenin kabile toplumu olması ve kabile-klan bağlarının hâlâ çok güçlü olması, hükümetin ülkeyi yönetmesini zorlaştırmakla birlikte Eş Şebab gibi terör örgütlerinin üye toplamasına ve propaganda yapmasına olanak sağlamaktadır. Halkın %85'i Somali etnik grubuna mensuptur ve halkın çoğunluğunu, İslam dinini, Sufi anlayış çerçevesinde kabul etmiş kişiler oluşturmaktadır.

Şehirleşme oranının oldukça düşük olduğu Somali'de halk kırsal kesimlerde yaşamakta ve geçimini tarım hayvancılıktan sağlamaktadır. Ticarettten kazanç sağlayanların oranı ise oldukça düşüktür.⁸

⁷ Gartenstein-Ross; a.g.m.

⁸ "Somali: Ülke Künyesi", T.C. Dışişleri Bakanlığı, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/somali-kunyesi.tr.mfa>, 10.12.2012.

Ülke içerisinde tek bir kabileye dayanmayan ve birçok kabile tarafından sempatiyle karşılanan Eş Şebab, ülkenin siyasi olarak kurtulması için ülke çapında bir İslamî yönetim anlayışı benimsenmesinin temel şart olduğunu savunmaktadır. Örgütün temel hedeflerinden birisi de İslam Halifeliğinin yeniden canlandırılmasıdır. İslam Birliği ve İslam Mahkemeleri Birliği Örgütlerinin zaman içerisindeki dönüşümünden ortaya çıkan Eş Şebab Örgütü, baştan beri ideolojik olarak bağlı bulunduğu El Kaide Terör Örgütü ile 10 Şubat 2012’de resmen birleşmiştir. Ülkesinde selefi olan diğer terör örgütlerinden, küresel çapta amaçlar taşımasıyla ayrılan Eş Şebab, bu birleşmeyle uluslararası terörist faaliyetlerde bulunabilme imkânlarını artırmıştır. Eş Şebab, neredeyse tek bir etnik grubun bulunduğu (Somali %85) bir ülkede ve ülkede kabul gören yaygın Sufî İslam anlayışının aksine Vahhabi anlayışını benimsemesi bakımından ülkedeki birçok terör örgütünden ayrılmaktadır. Terör örgütleri genellikle çok etnili, çok mezhepli ya da çok dinli ülkelerde faaliyet gösterebilirken, Eş Şebab az etnili, tek dinli bir ülke olan Somali’de etkin konumda bulunarak bu alanda ayrıcalıklı bir terör örgütü olma başarısını elde etmiştir.

Örgüt, idarî anlamda çok başlı bir yapı göstermektedir. Örgüt üzerinde etkili olan tek bir liderden bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Bilakis ülke üzerinde kendi yönettiği bölgeler ve şehirler bulunan Eş Şebab Terör Örgütü’nde her bölgeyi ayrı kişiler yönetmektedir. Bu, Örgütün adem-i merkeziyetçi yapısını göstermekteyse de, Örgüt, halka karşı oldukça otoriter bir idare tarzı izlemektedir. Örgütün otoriter yüzü, para ve militan temininde kendisini sıklıkla göstermektedir.

Siad Barre hükümetine karşı mücadele veren Şeyh Hasan Zahir Uveys, Örgütün ruhani lideri sayılmaktadır. Fiilen de 2006 yılına kadar Örgütün komutanlığını yapan Uveys, bu tarihten sonra yerini, Aden Hashi Ayro’ya bırakmıştır. Ayro’nun Suudi Arabistan’da İslamî olarak nitelendirilen bir eğitim aldığı ve Afganistan’da ve tam olarak ispat edilemese de Çeçenistan’da savaştığı iddia edilmiştir.⁹ Aden Hashi Ayro, 2008, ABD’nin insansız hava aracıyla yaptığı saldırıda hayatını kaybetmiştir. Ayro’nun ölümünden sonra, Örgütün kurucularından olan Ahmed Abdi Godane (aka Abu Zubayr), Örgütü yönetmeye başlamıştır. Godane ile birlikte Şeyh Muhtar Robov (aka Abu Mansur), Örgütün ikinci komutanı olarak görev almıştır.¹⁰ 1969 yılında Bakool bölgesindeki Hodur’da doğan Muhtar Robov, 1996 yılında ilk militan eğitim kampını bu şehirde açmıştır. 2001-2002 yıllarında Afganistan’da eğitim alarak, ABD Ordusuna karşı savaştığı iddia edilen Robov’un, 2002-2004 yılları arasında ise Finlandiya’da mülteci olarak yaşadığı belirtilmektedir. Robov, 2008 yılında Örgütün sözcüsü seçilmiştir.¹¹

Eş Şebab, kurulduğu dönemde; Somali’de faaliyet gösteren terör örgütleri arasındaki en güçlü, en iyi organize olmuş ve en fazla finansal desteğe sahip olan örgüt olmuştur. Ahmed Abdi Godane,

⁹ Abisaid, M. Ali; “The Al Shabaab Al-Mujahidiin: A Profile of the First Somali Terrorist Organisation”, **Institut für Strategie Politik Sicherheits und Wirtschaftsberatung (ISPSW)**, Berlin, August 26, 2008, s. 2.

¹⁰ Masters, John; “Al-Shabaab”, **Council on Foreign Relations**, February 5, 2013.

¹¹ Abisaid; **a.g.m.**, s. 2.

Örgütün tek lideri olmakla birlikte, ona, karar alma aşamasında yardımcı olan on kişilik bir “Şura” Konseyi eşlik etmiştir. Örgüt, hücre yapılanmasına sahip olmuş ve Somali içerisinde idarî yönden paylaşımına gitmiştir. Bu noktada EŞ Şebab, adem-i merkezîyetçi bir yapı arz etmektedir. Bay ve Bakool, Muhtar Robov tarafından; Juba, Hasan El-Türki tarafından; Mogadişu, Şeyh Ali Fidov tarafından yönetilmiş, bunların dışında üç ayrı komutanlık bölgesi de belirlenerek farklı kişilerin idaresine verilmiştir. Şura Konseyinin mevcudiyeti ve bu şekilde komutanlık bölgelerinin oluşturulması, Örgüt içerisinde özerk bir yapının oluşmasına, bölgesel komutanların kendi askeri stratejilerini uygulayabilmesine alan bırakmıştır. Bu nedenle Örgüt ile mücadele büyük zorluklarla karşılaşmakta ve Örgüt liderleri ele geçirilebilse bile Örgütün faaliyetlerinin sona erdirilememesine sebep olmaktadır. Örgütün, Cefa Ordusu ve Ahlak Ordusu adı altında iki ordusu bulunmaktadır.¹²

Eş Şebab, ilk dönemlerde kendisine hedef olarak, yabancı işgal güçlerini seçtiyse de, işgalci güçlerin Somali’den çekilmesi ve 2004’te kurulan Federal Geçiş Hükümeti’nin son dönemlerde etkisini artırması üzerine devlet yöneticilerini, bürokratları, parlamento üyelerini kendisine hedef seçmiştir. Birleşmiş Milletler’in, Uluslararası Kızılhaç Örgütü’nün ve diğer yardım kuruluşlarının bölgede yürüttüğü insanî yardım faaliyetleri de Örgüt’ün tehdit algılamasına sebep olduğu için, bu kuruluşlar da zaman zaman Eş Şebab’ın saldırılarına maruz kalmaktadırlar. Eş Şebab, bu sayede ülkeye yapılan uluslararası yardımların ülkeye girişini engelleyerek halkı kendisine muhtaç hâle getirmeyi amaçlamakta ya da bu yardımların ülkeye girişini, kendisine ödenecek belli bir ücret karşılığında kabul etmektedir.

Ülkede olmayan barışı koruma amacıyla konuşlanmış bulunan AMISOM unsurları da Eş Şebab’ın hedefi haline gelmekte ve AMISOM askerleri ile Eş Şebab militanları arasında sıklıkla çatışmalar yaşanmaktadır. El Şebab militanları ile Somali Federal Geçiş Hükümeti’ne bağlı askerler ve polisler arasında, şehirler ve bölgeler üzerinde hakimiyet sağlamaya yönelik çatışmalar da sık sık görülmektedir. Ulusal Geçiş Hükümeti, ilk kurulduğunda sürgünde hükümet olarak kurulmuştur. İlk olarak Nairobi’den Somali’yi yönetmeye çalışan Ulusal Geçiş Hükümeti, sonraları Somali’nin Baidoa kentinde görev yapmaya çalışmıştır. Ulusal Geçiş Hükümetinin kurulması, Eş Şebab’ı endişelendirmiş, daha da saldırganlaşmaya başlayan Örgüt, Ulusal Geçiş Hükümetinin üyelerine ve destekçilerine yönelik suikastler düzenlemiştir.¹³

Eş Şebab’ın hedeflerinden birisini de Sufî bir örgüt olan “Ehl-i Sünnet ve’l Cemaat” oluşturmaktadır. El Şebab hareketini ve Örgütün Vahhabi İslam anlayışını aşırılıkçı bulanlar ve Örgütü toplumsal ve siyasal barışın önünde engel olarak görenler, “Ehl-i Sünnet ve’l Cemaat” çatısı

¹² Roque, Paula Cristina; “Somalia: Understanding Al-Shabaab”, **Institute for Security Studies Situation Report**, June 3, 2009, (Erişim) <http://dspace.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/31014/1/SABAAB040609.pdf?1>, 18.06.2013.

¹³ Bruton, Brownlyn E.; “Somalia: A New Approach”, **Council on Foreign Relations – Center for Preventive Action**, Council Special Report, No: 52, March 2010, (Erişim) http://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=Kg7FTorFaTAC&oi=fnd&pg=PR7&dq=al+shabaab+somalia&ots=67ZiFqge_j&sig=Cts hTIUHLLfPLgbaW8s-Onv0cOc&redir_esc=y#v=onepage&q=al%20shabaab%20 somalia&f=false, 17.06.2013

altında birleşmişlerdir. Ehl-i Sünnet ve'l Cemaat'ın, Eş Şebab'a alternatif olacak bir seviyeye gelmesi Eş Şebab'ı endişelendirmektedir.¹⁴

Örgütün finansal kaynakları ile insan kaynakları arasında güçlü bir bağlantı vardır. Zira Örgüte finansal destek verenler aynı zamanda Örgüte savaşçı da sağlamaktadır. Örgütün hedef üye kitlesi, genel olarak, savaşabilecek güce sahip tüm Somalililer olarak nitelendirilebilir. Ancak Örgüt, çoğunlukla gelecek kaygısı olmayan, işsiz ve eğitimsiz gençlerden oluşmaktadır. Uzun süre istikrarsızlıklar içinde çırpınmış ve başarısız devlet (failed state) ilan edilmiş olan Somali'nin eğitim politikası iflas etmiş olduğundan, ülkenin şu andaki orta yaş ve altındaki yaş grupları eğitimsizdir ve ülke vatandaşlarının okuma yazma oranı oldukça düşüktür. İşsizlik oranı %20'leri bulan, kişi başına düşen gelirin oldukça düşük olduğu, açlığın ve kıtlığın halkı çaresiz bıraktığı Somali'de, terör örgütleri sığınılacak bir kapı olma özelliği taşımaktadır. Eş Şebab da, elindeki ekonomik imkânlarla bu noktada bir cazibe merkezi olabilmektedir. Örgüt üyelerinin diğer bir özelliği de geçmişte yabancı işgalinden, cihat propagandasından ve Somali milliyetçiliğinden etkilenmiş kişiler olmalarıdır. Tarihsel ve toplumsal hafıza, kişileri "Somali için mücadele etme" kavramı altında toplayabilmektedir. Örgüt üyeleri, kamplarda askerî ve ideolojik eğitim almaktadırlar.¹⁵

Örgütü birçok terör örgütünden ayıran bir diğer yönü ise ülke içerisinde ayrı bir devlet gibi hareket etmesidir. Eş Şebab, ülkenin güneyini ve orta kesimlerini kontrol altında tutmaktadır. Örgüt, kendi yönettiği alanlarda, kendi anlayışı doğrultusunda bir "şeriat" yönetimi uygulamakta ve bu çerçevede kendi kanunlarını uygulamakta ve vergi almaktadır. Şeriatın yanı sıra Somali'nin geleneğinden tevarüs edilen "örfî-ananevî" kurallar da Örgüt tarafından kabul edilmiş ve uygulanma alanı bulmuştur. Eş Şebab militanları, *"bütün arzın Allah'a ait olduğuna, bu nedenle de ancak onun kanunlarını uygulayanların onun arzını yönetebileceğine"*¹⁶ inanmaktadır.

Eş Şebab, bazı bölgeleri elinde bulundurmanın verdiği avantajla kolay propaganda yapabilmektedir. Somali toplumunun kabilelere dayalı yapısı da propaganda yapmayı kolaylaştırmaktadır. Bunların yanı sıra küreselleşen dünyada teknolojinin de küreselleşmesinden Eş Şebab da azamî derecede istifade etmektedir. Örgütün @HSMPress adlı bir Twitter hesabı bulunmaktadır. Bununla birlikte El-Ketaeb (Tugaylar) adında bir medya örgütüne de sahip olan Eş Şebab Örgütü, basın sözcüsü Şeyh Muhtar Ebu Zübeyr üzerinden açıklamalarda bulunmaktadır. İletişimi bu denli etkin kullanması, Örgütün kurduğu iletişim ağıyla para toplamasını ve ticarî teşebbüslerde bulunmasını da kolaylaştırmaktadır. İletişim ağlarının güçlü olması, Örgüt üyelerinin temel özelliklerinden birinin de gizliliğe önem vermek olması ile birleşince Eş Şebab, finansal ve siyasi varlığını devam ettirmekte zorlanmamaktadır.

¹⁴ Vilko, Valter; "Al-Shabaab: From External Support to Internal Extraction", **Uppsala Universitat**, 8 Mart 2011, (Erişim) http://ancien.operationspaix.net/IMG/pdf/UU_AlShabab_FromExternal_SupporttoInternalExtraction_31-03-2011_.pdf, 27.11.2012.

¹⁵ Vilko; **a.g.m.**

¹⁶ Gartenstein-Ross; **a.g.m.**

Örgüt, 2010 yılında, Uganda'nın başkenti Kampala'da dünya kupasındaki bir futbol müsabakasını izlemek üzere toplanan bir topluluğa intihar saldırısı düzenleyerek 74 kişinin ölmesine sebep olmuştur. Bu, Örgütün Somali dışında düzenlediği ilk terörist saldırıdır.¹⁷

B. EŞ ŞEBAB'IN FİNANSAL KAYNAKLARI

Örgüt, başlangıç aşamasında Etiyopya işgaline, savaş lordlarına ve istikrarsızlığa karşı bir direniş hareketi olarak ortaya çıktığı için finansal kaynak bulmakta zorlanmamıştır. Diasporadaki Somalililerden, özellikle Nairobi'nin Eastleigh Bölgesinde, kuyumculuk, tekstil ve elektronik malların ticaretiyle uğraşan Somalililerden büyük bir finansal destek almıştır. Bu bölgeyle Eş Şebab arasındaki ilişkilerde mutualist bir anlayış hakim olmuştur. Zira Eş Şebab, Somali'ye gelen malları gerek elinde tuttuğu Kismayo Limanı sebebiyle gerekse de Somali-Kenya sınırının geçirgen ve istikrarsız olmasının verdiği avantajla gümrüksüz bir şekilde Nairobi'ye ulaştırırken, Eastleigh'daki Somalili tüccarlar da bu malları gerek yerel gerek uluslararası pazarda satarak büyük kârlar elde etmiştir.¹⁸

Eş Şebab'ın, kurulduğu günden bu yana, küresel anlamda "cihat" anlayışını benimsediğini belirtmesi, dünyanın farklı bölgelerinden kendisine insan gücü sağlamanın yanı sıra bu bölgelerde etkinlik sağlamaya çalışan uluslararası terör örgütlerinden de finansal destek almasını sağlamıştır. Örgüt için bizzat bilfiil savaşmanın yanı sıra Örgüte finansal açıdan yardım etmek de bir tür cihat olarak kabul edilmektedir. Bu noktada; Eş Şebab'a doğrudan malî yardım sağlamak, savaşa katılamayacak durumda olanlara yardım etmek, savaşçıların ihtiyaçlarını karşılamak, savaşçıların ailelerine yardım etmek, savaşçıların dul ve yetimlerine yardım etmek, hapisanedeki savaşçıların ve yaralı durumda olanların ailelerine yardım etmek, Örgüte fon bulmak, bağış toplamak, yaralı savaşçıların tedavisine ait masrafları üstlenmek Örgüt tarafından "cihat" olarak kabul edilmektedir.¹⁹

Eş Şebab'ın diğer bir gelir kaynağı da zekatlardır. İslam dinine göre güç yetirenlerin her yıl vermek zorunda oldukları zekat, Eş Şebab tarafından örgütsel amaçlar için toplanmaktadır. Örgüt sadece Somali'de değil Kenya'da da zekat toplayabilmektedir. Güçlü bir istihbarat ve finans ağına sahip olan Eş Şebab, zekatları genellikle baskı ve tehdit yoluyla toplamaktadır.

Tüm bu finansal desteklere sahip olan Eş Şebab, 2009 yılında, Somali'deki Etiyopya işgalinin sona ermesiyle kurucu asabiyalarından birisini kaybetmiştir. Etiyopya işgalinin sonlanmasından ve uluslararası platformlarda ortaya konan barış çabalarından memnuniyet duyan diasporadaki Somalililer ve siyasî olarak nispeten rahatlayan Somali vatandaşları, örgüte finansal destek

¹⁷ Masters, a.g.m.

¹⁸ Vilko, a.g.m.

¹⁹ Abisaid; a.g.m., s. 7-8.

vermekte eskisi kadar cömert davranmamaktadırlar. Örgüt, yurtiçindeki Somalililerden ancak kabile ve klan bağlarını kullanmak suretiyle zorlama yoluyla veya bazı kabilelerle ortaklaşa yaptığı yasal ve yasadışı ticaretin devamlılığının sağlanması amacıyla bunların gönüllü yardımlarıyla kendisine kaynak sağlayabilmektedir. Örgüte yapılan sınırötesi yardımlar neredeyse bitmişken, ülke içindeki aşırılıkçıların, örgüte ilk günden beri bağlı olanların destekleri ise hâlâ devam etmektedir.²⁰

C. EŞ ŞEBAB'IN ULUSLARARASI BOYUTU

Yaşanan İç Savaş ve bir türlü ülke içinde istikrarın sağlanamaması halkı başka ülkelere göç etmek zorunda bırakmıştır. Somalililerin göç ettiği ülkelerin başında Kenya, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri gelmektedir.²¹ “Somali diasporası” kavramı, bu ülkelerde faaliyet gösteren Somalililer nedeniyle yaygın olarak kabul edilen bir kavram olmuştur.

Eş Şebab, kuruluşundan itibaren tüm uluslararası terör örgütleriyle bağlantı hâlinde olmuştur. Örgüt, Sufi anlayışa sahip Somali’de Vahhabi bir örgüt olarak kurulmuştur ve sahip olduğu “cihat” ideolojisi, Orta Doğu’dan ve diğer bölgelerden birçok savaşçının Örgüte katılımını sağlamıştır. Bunun dışında Örgüt, insan gücü ihtiyacını kabilelerden ve diasporadaki Somalililerden karşılamaktadır. Kabilelerden şantaj, baskı yoluyla insan gücü sağlanmakla birlikte, bazı kabilelerle ortak yapılan kaçakçılık, uyuşturucu ticareti gibi saikler de Örgüte katılımında devamlılığı sağlamaktadır.

Etiyopya’nın, 2006 yılında Somali’yi işgal etmesi, ülke içerisinde Eş Şebab’a yönelik desteği artırmıştır. Eş Şebab, bu noktada, tam bir direniş hareketi şekline bürünmüştür. Bu dönemde yurtdışından da mücahit olarak nitelendirilen birçok şahıs, özellikle El Kaide bağlantısı kanalıyla Somali’ye gelerek Eş Şebab saflarına katılmıştır. Böylelikle zaman içerisinde oldukça güçlenen Eş Şebab, Somali’nin güneyine hakim olmayı başarabilmiştir. Etiyopya’nın, işgal sırasında ABD’den destek alması, hatta ABD’nin, Somali’ye yönelik olarak doğrudan füze saldırısında bulunması, bu füze saldırılarında masum sivillerin hedef alınması, Ulusal Geçiş Hükümetine, Afrika Birliğine ve Etiyopya’ya bağlı güçlerin tecavüz, adam kaçırmaya, şiddet gibi insan hakları ihlallerine ve skandallara karışması, Eş Şebab’ın halktan aldığı desteği artırmasına ve etkinlik kazanmasına sebebiyet vermiştir.²²

Eritre Devleti’nin Eş Şebab’a verdiği finansal destek, siyasal amaçlar taşımasının yanı sıra Örgüt için de kritik bir öneme sahiptir. Eritre’nin, Eş Şebab’a verdiği desteğin altında, Etiyopya’dan tehdit algılaması yatmaktadır. Örgüte verdiği destekle Eritre, Etiyopya’nın Doğu Afrika ve Afrika Boynuzu’ndaki etkinliğini azaltmayı planlamaktadır.²³

²⁰ Vilko; a.g.m.

²¹ Vilko; a.g.m..

²² Bruton; a.g.e..

²³ Vilko; a.g.m.

Bunlarla birlikte Kenya Devleti ile Eş Şebab arasında da hassas bir dengenin mevcudiyetinden bahsetmekte fayda vardır. Eş Şebab, Kenya'daki camilerde vaaz ve sadaka yoluyla hem finansal gelir hem de insan gücü sağlamaktadır. Kenya Devleti'nin, Eş Şebab'ın Eastleigh'deki ve Kenya'daki camilerdeki faaliyetlerine göz yummasının altında, Örgütten duyduğu korku yatmaktadır. Mombasa gibi kendisi için önemli sayılacak miktarlarda turizm geliri getiren şehirlere sahip olan Kenya, Örgütün en küçük çaplı bir eylemi sonucunda dahi turizm gelirlerinin azalmasından, ekonomisinin bozulmasından ve siyasî istikrarsızlık ortamına girmekten endişe etmektedir. Bunların yanında Eş Şebab, Kenya'da adeta bir uluslararası şirket gibi yatırımlarda bulunarak Kenya ile kendisi arasında bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurmuştur. Bu durum da, Kenya için, Eş Şebab'ın gözden çıkarılmasını zorlaştırmaktadır.

IV. AMISOM

Geçmişinde güçlü bir devlet teşkilatı olmayan Somali'de, 1991 ve sonrasında yaşanan İç Savaş, Birleşmiş Milletler'in ve komşu ülkelerin, ülkeye müdahale etmesine sebebiyet vermiştir. Birleşmiş Milletler, UNOSOM I, UNITAF, UNOSOM II gibi askeri oluşumlarla ve UNHCR gibi insani oluşumlarla Somali'deki yerini alırken, komşu ülkeler Etiyopya, Kenya, Cibuti, Eritre de zaman zaman Somali'deki olaylara müdahil olmuştur. Ülkenin yönetiminde ise 2006 yılından itibaren İslam Mahkemeleri Birliği'nin eski lideri Şeyh Şerif Ahmed'in devlet başkanlığında Federal Geçiş Hükümeti söz sahibi olmaya çalıştıysa da, Hükümetin bunda muvaffakiyet sağlayamamıştır. Hükümet, ülke sınırlarını dahi kontrol etmekte zorlanmıştır.

Somali'de oluşan güç boşluğunu doldurmak için BM, Afrika Birliği ve ABD, AMISOM adında bir barış gücünün Somali'de görev yapması hususunda mutabık kalmışlardır. 19 Ocak 2007 tarihinde Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyinin kararıyla ve Birleşmiş Milletlerin onayıyla kurulan AMISOM, bir barış gücü faaliyeti olarak ülkede konuşlanmıştır ve Burundi, Kenya, Cibuti, Sierra Leone ve Uganda'dan gelen askerlerden müteşekkil bir yapıya sahiptir. Afrika Birliği'nin Somali'deki askeri oluşumu AMISOM beş bin kişiyle başladığı faaliyetine günümüzde on yedi binden fazla kişiyle devam etmektedir. AMISOM'un ülkedeki varlığı, her altı ayda bir Afrika Birliği tarafından uzatılmaktadır.²⁴

AMISOM'un hedefleri; tüm taraflarla işbirliği yaparak uzlaşmayı ve diyalogu desteklemek, Federal Geçiş Hükümetini korumak ve altyapı oluşturulmasını sağlamak, Ulusal Güvenlik İstikrar Programının uygulanmasına yardımcı olmak, silahsızlanmanın ve güven ortamının oluşmasının sağlanması için teknik destekte bulunmak, operasyon bölgelerinde güvenliği sağlamak, mülteciler

²⁴ "AMISOM Background", African Union Mission in Somalia, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/about/amisom-background/>, 21.06.2013.

ve yurtiçindeki yerinden edilmiş insanlar için insanî yardım faaliyetlerinde bulunmak olarak belirlenmiştir.²⁵

AMISOM askeri kuvvetlerinin başında Korgeneral Andrew Gutti bulunmaktadır. AMISOM'un kara ordusu bulunduğu gibi bir de deniz ordusu bulunmaktadır. Deniz ordusunun temel görevi, Eş Şebab'ın Somali'nin kıyısında egemen olmasını engellemektir.²⁶

AMISOM'un, Somali polisini eğitime görevine sahip bir polis gücü de bulunmaktadır. Nijerya, Uganda, Zimbabwe, Sierra Leone, Gana ve Gambiya polis kuvvetlerine mensup toplam 363 polisin görev yaptığı AMISOM polis gücü, Komiser Charles Mokono'nun öncülüğünde faaliyetlerine devam etmektedir.²⁷

Avrupa Birliği, AMISOM'a 2013 yılına dek toplam 325 milyon avro yardımda bulunmuştur. Birliğin sadece 2012 yılının mart ayında Misyona verdiği finansal destek 67 milyon avroyu bulmuştur.²⁸

V. EŞ ŞEBAB'IN GÜNÜMÜZDEKİ KONUMU

Eş Şebab, 2013 yılı başlarından itibaren yoğun bir iç ve dış baskıya muhatap olmuştur. ABD yönetimi, Somali-Amerikan diasporasına mensup kişilere suikast düzenleyen Eş Şebab'ın, El Kaide ile bağlantılı olarak ABD topraklarına saldırı düzenlemesinden korkmaktadır. Bu nedenle ABD yönetimi, Birleşmiş Milletler destekli Afrika güçlerine lojistik ve finansal destek vermenin yanı sıra, bu güçlerin askerî olarak eğitilmesine de yardımcı olmaktadır. Bunun yanında dünya gündemine sıklıkla konu olduğu şekilde ABD Özel Kuvvetleri ve insansız hava araçları da, örgüt militanlarına yönelik operasyonlar düzenlemektedir. Etiyopya ise 2013 yılının ocak ayında kendi ülkesinde faaliyet gösteren bazı kişileri tutuklamıştır. Eş Şebab'a, Suudi Arabistan, Yemen, İran, Katar ve Eritre'nin yardım ettiği iddia edilse de, bu iddialar adı geçen ülkeler tarafından reddedilmektedir.²⁹

Küresel çapta hedefleri ve amaçları olan ve küresel ve bölgesel barışa karşı bir tehdit oluşturduğu öne sürülen Eş Şebab Terör Örgütü, son dönemde büyük bir çıkmazın içine doğru sürüklenmeye başlamıştır. Zaten parçalanmış bir lider kadrosuna ve yönetim anlayışına sahip olan Örgüt, son zamanlarda önemli liderlerinin Örgütten ayrılmasıyla zor zamanlar geçirmektedir. Bununla birlikte Örgütün halk nezdinde azalan itibarı, halkın meşru temsilcisi olmayı başaramamış olması Örgütün geleceğinin soru işaretleriyle dolu olmasına neden olmuştur. Son zamanlarda Federal Geçiş Hükümeti'nin etkinliğini artırması, Somali'ye artan uluslararası ilgi, AMISOM'un ve Federal Geçiş

²⁵ "AMISOM-Mandate", **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/about/amisom-mandate/>, 21.06.2013.

²⁶ "AMISOM Maritime", **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/mission-profile/amisom-maritime/>, 21.06.2013.

²⁷ "AMISOM Police", **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/mission-profile/amisom-police/>, 21.06.2013.

²⁸ "AMISOM", **EUROPEAID**, 05.12.2012, (Erişim) http://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/regional-cooperation/peace/peace-support-operations/amisom_en.htm, 21.06.2013.

²⁹ Masters; a.g.e.

Hükümeti'ne bağlı kolluk kuvvetlerinin güç kazanması, Örgütü daha büyük bir çıkmaza itmiştir. Son olarak 28 Eylül 2012'de, Örgüte finansal açıdan büyük fırsatlar tanıyan, aylık 35 ila 50 milyon dolar arasında değişen miktarlarda gelir sağlayan Kismayo Limanı'nın³⁰, Örgütün kendi vatandaşlarını kaçırdığı iddia eden Kenya Devleti'nin, AMISOM ve Hükümet güçleriyle düzenlediği ortak saldırılar sonucunda Kenya askerlerinin eline geçmesiyle örgüte büyük bir darbe vurulmuştur.³¹ Örgüt sadece Kismayo Limanı'nda değil aynı zamanda egemen olduğu Kismayo şehrinde ve havalisinde de kontrolü kaybetmiştir. Örgüt, kaybettiği yerleri geri ele geçirmeye çalışsa da hâlihazırda mutlak bir zafer sağlamayı başaramamıştır.³²

Birleşmiş Milletler 2013 yılında hazırladığı bir raporda, Eş Şebab'ın sivillere yönelik saldırılarının son dönemde oldukça arttığını vurgulamıştır. Ban Ki Moon, rapora ilişkin yaptığı açıklamada, Somali'de meydana gelen insan hakları ihlallerinin %63'ünün Eş Şebab militanlarınca gerçekleştirildiğini belirtmiştir.³³

Son dönemde Örgüt, kısıp altına alınmıştır. Son olarak 11 Haziran 2013 tarihinde başlayan operasyonlar neticesinde 200'den fazla Eş Şebab mensubu gözaltına alınmıştır.³⁴

Örgüt, gözaltılara tepkisini, bir hafta sonra Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı binasına saldırarak göstermiştir. Eş Şebab'ın üstlendiği bu saldırıda 4'ü yabancı uyruklu 15 kişi hayatını kaybetmiştir.³⁵

Tüm terör örgütleri gibi Eş Şebab'ın da bölgedeki yabancı varlığının meşruiyet kaynağı olmasından ötürü sonunun geleceğinin söylemek oldukça zordur. El Kaide ile birleşmesi de, Örgütün kritik zamanlarda stratejik müdahalelerde bulunacağını ve bu türden dış müdahalelere kapı aralayacağını göstermektedir. Somali'nin jeopolitik önemi de dikkate alındığında, bu bölgede güçlü bir devletin mevcudiyetinin bölgesel ve küresel güçleri rahatsız etme ihtimali oldukça yüksektir. Bu nedenle de Hareket-i Eş Şebab El Mücahidin Terör Örgütü'nün taşeron olarak terör faaliyetlerinde bulunmak üzere Somali siyasî hayatında etkili olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

³⁰ Masters; **a.g.e.**

³¹ Vilkkö; **a.g.m.**

³² "El Şebab Somali'nin Liman Kenti Kismayo'dan Çekildi", **Amerika'nın Sesi**, 29.09.2012, (Erişim) <http://www.amerikaninsesi.com/content/el-sebab-somali-liman-kenti-kismayo-cekildi/1517458.html>, 17.06.2013.

³³ "BM'nin Eş Şebab Raporu", Haber7, 04.06.2013, (Erişim) <http://www.haber7.com/afrika/haber/1034561-bm-nin-es-sebab-raporu>, 21.06.2013.

³⁴ "Eş Şebab'a Büyük Baskın: 200 Gözaltı", İlke Haber Ajansı, 11.06.2013, (Erişim) <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/es-sebaba-buyuk-baskin-200-gozalti.html>, 21.06.2013.

³⁵ "Somali'de BM Merkezine Saldırı: 15 Ölü", Dünya Bülteni, 19.06.2013, (Erişim) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=264320&q=e%5C%9F-%5C%9Eebab>, 21.06.2013.

VI. SONUÇ

Uzun süren bir istikrarsızlık döneminden çıkamayan Somali, henüz devlet olma sürecini tamamlayamamıştır. Somali’de sistematik bir yapının kurulamamasının yanı sıra huzur ve güven ortamının oluşmasının önündeki en büyük engel olarak duran terör örgütleri konusunda da gereken yeterli adımlar atılamamıştır. Eş Şebab sorunu, bu açıdan, ülkenin acil olarak çözmesi gereken bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Diğer tüm İslamî kökenli olarak nitelendirilen terör örgütleri gibi Eş Şebab terör örgütü de dünyadaki Müslüman ve İslam algısının daha da kötüleşmesine sebebiyet vermekte, bu olgu Doğu Afrika ve tüm Afrika geneline yayıldığında ise gelecek açısından büyük bir tehdit oluşturmaya müsait bir yapının oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle realist jeopolitik hırslar yerine BM, ABD, Afrika Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatının ortak bir noktada buluşarak her kesimin kazanacağı bir politik duruşu benimsemesini beklemek en doğrusu olacaktır. Bu nedenle de meselenin tüm boyutlarıyla ele alınıp hem Somali’nin hem de Eş Şebab’ın iyi analiz edilmesi ve bu bağlamda yeni çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

ABISAID, M. Ali; “The Al Shabaab Al-Mujahidiin: A Profile of the First Somali Terrorist Organisation”, **Institut für Strategie Politik Sicherheits und Wirtschaftsberatung (ISPSW)**, Berlin, August 26, 2008.

AHMED, Ali Jimale; **The Invention of Somalia**, The Red Sea Press, Lawrenceville NJ, 1995.

DENİZ, Tarkan; “Afrika Boynuzunda Bir Ülke: Somali”, **Afro Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi**, Rapor No: 2013/1, Ocak 2013, (Erişim) <http://www.afasam.org/tr/pdf/2013%20-%201.pdf>, 17.06.2013.

AKTÜRK, Hüseyin; “Somali Korsan Krizi”, **USAK Afrika Raporları 2008-1**, 19.12.2008.

“AMISOM”, **EUROPEAID**, 05.12.2012, (Erişim) <http://ec.europa.eu/europeaid/where/acp/regional-cooperation/peace/peace-support-operations/> amisom_en.htm, 21.06.2013.

“AMISOM Background”, **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/about/amisom-background/>, 21.06.2013.

“AMISOM-Mandate”, **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/about/amisom-mandate/>, 21.06.2013.

“AMISOM Maritime”, **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/mission-profile/amisom-maritime/>, 21.06.2013.

“AMISOM Police”, **African Union Mission in Somalia**, 2013, (Erişim) <http://amisom-au.org/mission-profile/amisom-police/>, 21.06.2013.

“BM'nin Eş Şebab Raporu”, **Haber7**, 04.06.2013, (Erişim) <http://www.haber7.com/afrika/haber/1034561-bmnin-es-sebab-raporu>, 21.06.2013.

BRUTON, Brownlyn E.; **Somalia: A New Approach**, Council on Foreign Relations – Center for Preventive Action, Council Special Report, No: 52, March 2010.

“El Şebab Somali'nin Liman Kenti Kismayo'dan Çekildi”, **Amerika'nın Sesi**, 29.09.2012, (Erişim) <http://www.amerikaninsesi.com/content/el-sebab-somali-liman-kenti-kismayo-cekildi/1517458.html>, 17.06.2013.

“Eş Şebab'a Büyük Baskın: 200 Gözaltı”, **İlke Haber Ajansı**, 11.06.2013, (Erişim) <http://www.ilkehaberajansi.com.tr/haber/es-sebaba-buyuk-baskin-200-gozalti.html>, 21.06.2013.
GARTENSTEIN-ROSS, Daveed; “The Strategic Challenge of Somalia's Al-Shabaab Dimensions of Jihad”, **The Middle East Quarterly**, Fall 2009, (Erişim) <http://www.meforum.org/2486/somalia-al-shabaab-strategic-challenge?gclid=CLT-qeawsKMCfYxi2godo0-W3w>, 27.11.2012.

“Somali: Ülke Künyesi”, **T.C. Dışişleri Bakanlığı**, (Erişim) <http://www.mfa.gov.tr/somali-kunyesi.tr.mfa>, 10.12.2012.

MASTERS, John; “Al-Shabaab”, **Council on Foreign Relations**, February 5, 2013.
ROQUE, Paula Cristina; “Somalia: Understanding Al-Shabaab”, **Institute for Security Studies Situation Report**, June 3, 2009, (Erişim) <http://dSPACE.cigilibrary.org/jspui/bitstream/123456789/31014/1/SABAAB040609.pdf?1>, 18.06.2013.

“Somali'de BM Merkezine Saldırı: 15 Ölü”, **Dünya Bülteni**, 19.06.2013, (Erişim) <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=264320&q=e%C5%9F-%C5%9Eebab>, 21.06.2013.

VILKKO, Valter; “Al-Shabaab: From External Support to Internal Extraction”, **Uppsala Universitat**, 8 Mart 2011, (Erişim) http://ancien.operationspaix.net/IMG/pdf/UU_AIShabab_FromExternalSupporttoInternalExtraction_31-03-2011_.pdf, 27.11.2012.